

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ»
Кафедра соціології**

СОЦІОЛОГІЯ ПРОЕКТУВАННЯ ТА ФАНДРАЙЗИНГУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 054 «Соціологія»

**Одеса
2024**

УДК: 316.334.:336.563.1(073)

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол No 4 від __ січня 2024 р.)*

Укладач:

Лілія ЯКОВЛЕВА – доктор політичних наук, професор, професор кафедри соціології.
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0942-485X>

Рецензенти:

Василь ПАЛЮГА – кандидат соціологічних наук, доцент, начальник групи морально-психологічного забезпечення Приморського РТЦК та СП м Одеси, підполковник;

Тетяна КРИВОШЕЯ – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри Міжнародних відносин, суспільних комунікацій та ІТ-права Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку.

Я474 Соціологія проектування та фандрайзингу: метод. вказівки до виконання практ. і самост. робіт для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія» [Електронне видання] / Л.І. Яковлева; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса, 2024. 58 с.

Методичні вказівки призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія» з метою закріплення лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять з дисципліни **«Соціологія проектування та фандрайзингу»**. Містять завдання до практичних занять та самостійної роботи.

УДК: 316.334.:336.563.1(073)

© Л.І. Яковлева,
2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Перелік практичних занять.....	7
Загальні рекомендації до вивчення дисципліни.....	7
Практичне заняття 1. Теоретичні основи соціального проектування.....	10
Практичне заняття 2. Технологія соціального проектування.....	14
Практичне заняття 3. Соціальна діагностика у соціальному проектуванні...17	
Практичне заняття 4. Визначення (ідентифікація) проблеми, мети та цілей соціального проекту	21
Практичне заняття 5 Учасники соціального проектування.....	24
Практичне заняття 6 Планування у соціальному проектуванні	27
Практичне заняття 7. Моніторинг та оцінка соціального проекту.....	32
Практичне заняття 8. Особливості соціального підприємництва в Україні та світі.....	35
Практичне заняття 9. Фандрайзинг у соціальному проектуванні.....	39
Практичне заняття 10. Управління соціальним проектом.....	42
Практичне заняття 11. Написання проектної заявки та презентація результатів соціального проекту.....	45
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	47
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	50
РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ	53

ВСТУП

Розвиток проектування в соціальних системах розпочалося на межі ХХ–ХХІ ст. як відповідь на соціальні зміни, що відбулися в суспільстві.

Постіндустріальне суспільство висунуло нові вимоги до органів публічної влади та громадянського суспільства для вирішення соціально-значущих проблеми. Відбулася зміна варіантів функціонування: від адміністративно-командного, коли роль громадськості мінімізована, до демократичної, коли роль громадськості є найбільшою за всю історію існування людства.

Можна перелічити наступні ознаки, якими характеризується постіндустріальне (інформаційне) суспільство: динаміка розвитку, яку не можна порівняти, наприклад, з аграрним суспільством, коли роками не було ніяких нових подій; вироблення більш суттєвих адаптивних можливостей у людини, оскільки вона частіше потрапляє в неочікувані контексти; відкритість до інноваційних технологій; демократія є щоденним процесом відстоювання власних прав з боку громадян та включеність їх у процес прийняття рішень.

Е. Тоффлер писав про «демасифікацію» комунікацій як про важливу рису інформаційного суспільства. Наступним кроком з демократизації управління суспільством стає «демасифікація» впливу кожного окремого громадянина на прийняття рішень. З'являються нові типи взаємодії, а саме розвиток зв'язків з громадськістю, що також демонструє залежність публічної влади від інтересів суспільства. В цьому ж напрямку працює ідея соціального проектування як варіант відкритості, наближеності, включеності громадян до процесу прийняття рішень для вирішення суспільно-значущих проблем.

Вирішенням складних соціальних проблем за допомогою соціального проектування вимагає підготовка фахівців із соціального проектування та управління проектами, що потребує впровадження спеціальних дисципліни.

Основа курсу «Соціологія проектування та фандрайзингу» - ідея проектування як принципу програмування майбутнього соціального середовища людини.

Предметна сфера професійно-орієнтовної навчальної дисципліни «Соціологія проектування та фандрайзингу» це вивчення основ соціального проектування та фандрайзингу з використанням соціальних технологій дослідження.

Під час вивчення курсу здобувачі зможуть оволодіти системою теоретичних знань з проектної діяльності та фандрайзингу; оволодіють базовим інструментарієм проектної діяльності соціолога на всіх рівнях вивчення та вирішення соціально значущих проблем (соціальна діагностика, ідентифікація проблем, проектна документація, пошук джерел фінансування). Цей інструментарій динамічно розвивається і є системою знань, що використовується у світовій практиці розробки та впровадження ефективних соціальних проектів. Курс направлений на формування цілісного уявлення про процес розробки соціального проекту на національному,

регіональному, місцевому, локальному рівнях, а також про соціальні інститути та організації що впроваджують його.

Мета навчальної дисципліни «Соціологія проектування та фандрайзингу» є оволодіння теоретичними знаннями з соціального проектування та інструментарієм у проектній діяльності, формування практичних навичок використання проектного підходу до розв'язання соціальних проблем.

Завданням курсу «Соціологія проектування та фандрайзингу»:

- вивчення понятійно-категоріального апарату та наукових підходів соціального проектування та фандрайзингу;
- вивчення технологій, методів та інструментів проектної діяльності у вирішенні соціальних проблем;
- вивчення методів моніторингу і оцінювання ефективності соціального проектування;
- вивчення учасників соціального проекту та зацікавлених сторін проекту;
- визначення ресурсів та джерел фінансування проектів;
- вивчення особливостей соціального підприємництва та фандрайзингу;
- відпрацювання навичок написання проектної документації та презентації соціальних проектів;

Знання, якими повинен оволодіти здобувач за результатами опанування навчальної дисципліни:

Знати:

- *понятійно-категоріальний апарат;*
- *теорії та наукові підходи соціології проектування та фандрайзингу;*
- *методи, інструменти та життєвий цикл соціального проектування у різних сферах суспільного життя;*
- *етапи розробки та управління соціальним проектом;*
- *процедуру моніторингу та оцінювання соціального проектування;*
- *технології фандрайзингу.*

Уміння, які повинні набути здобувачі за результатами опанування навчальної дисципліни

Вміти:

- *застосовувати отримані теоретичні знання у соціальному проектуванні та фандрайзингу;*
- *ідентифікувати (визначати) соціально-значущу проблему на основі соціальної діагностики, діючи соціально відповідально та свідомо;*
- *збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів для визначення індикаторів моніторингу та критеріїв оцінювання соціального проекту;*
- *розробляти пропозиції стосовно мети, завдань соціального проекту, враховуючи нові чинники соціальної нерівності в Україні та світі (з урахуванням їх національно-культурного, вікового, гендерного і соціального статусу та індивідуально-психологічних характеристик) на основі соціальної діагностики;*

- управляти процесом розробки та впровадження соціального проекту, застосовуючи навички комунікації з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

Після опанування дисципліни здобувачі повинні виявляти високий рівень знань з соціології проектування та фандрайзингу, а також:

- здатність розуміти основні теорії та понятійний апарат соціології, що лежать в основі розробки та реалізації соціального проектування та фандрайзингу;

- здатність управляти процесами розробки соціального проекту та фандрайзинговою діяльністю; демонструючи власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури понятійний апарат соціології.

- здатність брати участь у публічних дискусіях, дебатах, обговореннях, демонструючи культуру мовлення, у т.ч. іноземними мовами та здатність доводити власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури;

- здатність здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні соціальні технології та налагоджувати взаємодію із зовнішнім середовищем соціального проекту, органами публічної влади, громадським та бізнес сектором.

Протягом вивчення дисципліни «Соціологія проектування та фандрайзингу» формуються наступні соціальні навички (soft skills): *комунікативні навички* (здобувач набуває навички міжособистісного спілкування, вміє чітко сформулювати свої потреби та очікування до/від команди і оточення у процесі розробки та реалізації соціального проекту, а також уважно вислухати, як інші формують свої потреби і очікування); *ситуаційна обізнаність* (здобувач вміє відстежувати як розвивається ситуація навколо (виокремлює основні питання, що стоять на порядку денному), може розглядати різні способи реагування на проблемну ситуацію); *адаптивність* або *гнучкість* (виявляється в тому, що здобувач однаково добре може працювати в різних командах та ситуаціях, а також вміє переключатися з однієї проблеми на іншу та успішно виконувати свої завдання); *здатність бути дипломатичним і тактовним* (публічних переговорів, уміння знаходити консенсус з різними учасниками команди щодо розробки та реалізації соціального проекту).

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ECTS (з них, 22 – лекційних, 22 – практичних, 46– самостійна робота).
Форма підсумкового контролю – екзамен.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назви тем	Год.
Тема 1	Теоретичні основи соціального проектування	2
Тема 2	Технологія соціального проектування	2
Тема 3	Соціальна діагностика у соціальному проектуванні	2
Тема 4	Визначення (ідентифікація) проблеми, мети та цілей соціального проекту	2
Тема 5	Учасники соціального проектування	2
Тема 6	Планування у соціальному проектуванні	2
Тема 7	Моніторинг та оцінка соціального проекту	2
Тема 8	Особливості соціального підприємництва в Україні та світі	2
Тема 9	Фандрайзинг у соціальному проектуванні	2
Тема 10	Управління соціальним проектом	2
Тема 11	Написання проектної заявки та презентація результатів соціального проекту	2

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Рекомендації щодо підготовки до практичних занять здобувачів вищої освіти:

Мета практичних занять – організація детального розгляду окремих теоретичних положень дисципліни, формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання здобувачами завдань.

На практичних заняттях здобувачі мають змогу: проявити свою творчість і креативність; поглибити інтерес до науки і проведенню наукових досліджень; розвивати культуру мови, уміння та навички публічного виступу; брати активну участь у дискусії; презентувати результати виконаних завдань.

1. Опрацюйте теоретичний матеріал до кожної теми.
2. Обов'язково використовувати при підготовці інформаційні джерела, статистичні дані, результати соціологічних досліджень, нормативні документи та законодавчі акти для аргументованої відповіді.
3. Для ефективного виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого плану та шаблону для звітності.
4. Давайте чіткі, лаконічні та аргументовані відповіді на питання.
5. Зосереджуйте увагу на основних поняттях до кожного практичного заняття. На практичному занятті здобувачі повинні знати тлумачення та зміст цих понять.
6. Необхідно ретельно опрацювати усі завдання практичного заняття самостійно, особливо емпіричну складову, яка потребує збору інформації, вивчення статистичних даних, використовуючи підготовлені матеріали, внести їх у форми звітності та презентувати.

Все це дасть змогу активно приймати участь в обговоренні проблемних питань та виконанні завдань на практичному занятті.

Рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

Самостійна робота є важливою складовою навчання, оскільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формуванню навичок у час, вільний від аудиторних занять.

Самостійна робота здобувачів – одна з важливих складових освітнього процесу та засобів засвоєння навчального матеріалу в вільний від обов'язкових навчальних занять час.

Метою самостійної роботи здобувачів є забезпечення системного і послідовного засвоєння програми навчальної дисципліни, формування у них самостійності, відповідальності, вміння аналізувати, систематизувати та узагальнювати отриману інформацію.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти з дисципліни «Соціологія проектування та фандрайзингу» включає:

- опрацювання рекомендованої літератури з проблемних питань практичного заняття;
- робота з інформаційними ресурсами, статистичними даними та результатами соціологічних досліджень з проблематики заняття;
- власна пошукова робота при самостійному виконанні завдань (завдання містяться в кожній темі).
- підготовка завдань для самостійної роботи та заповнення форм звітності, винесених на самостійну роботу.
- підготовка доповідей та рефератів до практичного заняття;
- підготовка проектної документації та презентації проекту.

Завдання для самостійної роботи передбачені до практичного заняття, їх терміни виконання чітко регламентуються. Передбачено поточний та підсумковий контроль результатів такої роботи здобувачів вищої освіти з боку викладача.

Вимоги академічної доброчесності:

Завдання, винесені на практичні заняття чи для самостійного опрацювання, мають виконуватися здобувачем вищої освіти особисто на основі здобутих знань та компетентностей.

При використанні ідей, тверджень, відомостей з літературних джерел чи інших інформаційних ресурсів обов'язково робити посилання на автора і джерело із дотриманням правил цитування.

При написанні доповідей, рефератів та інших видів робіт неприпустимим є плагіат, списування, некоректне цитування джерел.

Коректне представлення спільної роботи. Якщо завдання виконувалось у співавторстві з іншими здобувачами вищої освіти, то обов'язково зазначити особистий внесок.

Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відмову у зарахуванні роботи.

Вимоги викладача:

Регулярне відвідування навчальних занять є необхідною умовою якісного засвоєння матеріалу дисципліни та набуття фахових компетентностей майбутніми спеціалістами.

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть присутні на всіх лекційних та практичних заняттях відповідно до розкладу та сумлінно виконуватимуть усі навчальні завдання. У випадку неможливості відвідати заняття (через хворобу тощо), здобувачі вищої освіти зобов'язані завчасно попередити про це викладача та у терміни, що не перевищують пропущені заняття, відпрацювати навчальний матеріал та виконати поставлені завдання.

Користування електронними пристроями (телефони, планшети ПК тощо) під час аудиторної роботи дозволяється тільки з дозволу викладача та у відповідних до навчального курсу цілях. Поведінка в аудиторії повинна відповідати загальним вимогам ділової та наукової етики.

Для уникнення відставання у навчанні та отриманні своєчасного зворотного зв'язку вкрай важливо дотримуватися встановлених викладачем часових меж для подання робіт та оприлюднення результатів їх перевірки.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Система нарахування балів з курсу базується на об'єктивному оцінюванні знань та вмінь здобувачів вищої освіти, продемонстрованих ними впродовж семестру під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань та екзамену.

При цьому враховуються такі ключові аспекти:

- сумлінне відвідування занять;
- своєчасне та якісне виконання завдання до практичного заняття;
- активна та аргументована участь в обговоренні проблемних питань;
- власна пошукова робота при самостійному виконанні самостійних завдань;
- коректне заповнення форм звітності до самостійної роботи.

За певні порушення академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація даних, порушення термінів подання робіт) передбачено зниження підсумкової оцінки або незарахування результатів навчання.

Шкала оцінювання			
100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

Практичне заняття 1

Тема 1

Теоретичні основи соціального проектування

Мета заняття - набуття та розширення знань щодо методологічних засад та сучасних підходів до соціального проектування,

Навчальні цілі:

- знати теоретичні засади соціального проектування;
- вміти визначати ознаки проектів щодо їх типологізації.

Форми проведення заняття: обговорення питань, доповідей, рефератів, дискусія.

Основні поняття: проект, проектування, соціальне проектування, соціальний проект, типи проектів.

Питання до практичного заняття:

1. Сучасні підходи до соціального проектування.
2. Сутність та зміст понять проект, соціальний проект, соціальне проектування.
3. Суб'єкт, об'єкт та предмет соціального проекту.
4. Ознаки та типи соціальних проектів.

Перелік проблемних питань:

1. Поясніть чим відрізняється соціальне проектування від інших видів проектування?
2. Назвіть та охарактеризуйте сучасні підходи до соціального проектування, що є актуальними для України?
3. Наведіть приклади реалізації соціального проектування на рівні регіону, району, територіальної громади.
4. Назвіть суб'єкти та об'єкти соціального проектування, використовуючи приклади проектів.
5. Назвіть передумови використання проектного підходу для вирішення проблем в різних сферах (економічній, соціальній, політичній та інші.).

Теми рефератів та доповідей:

1. Особливості соціального проектування у різних сферах суспільства.
2. Об'єкт проектування у соціальній, економічній та політичній сферах.
3. Роль соціальних проектів в умовах війни та післявоєнний час.

Завдання для самостійної роботи:

Підготувати повідомлення про типи проектів за сукупністю класифікаційних ознак з використанням прикладів впроваджених проектів на різних рівнях (при підготовці зверніться на інформаційні ресурси).

Форма звітності 1.1:

Класифікаційна ознака	Приклади проектів
1. Цілепокладання (відображення міркування розробників проекту щодо того, яким в ідеалі мав би бути результат діяльності);	
2. Соціально-детерміновану (наявність у суспільному житті ситуації, яка потребує вирішення шляхом нововведень та окремих змін);	
3. Часову (кожний соціальний проект має свій початок та закінчення, яке може бути стартом для продовження наступного етапу проекту чи його фінішем);	
4. Територіальну (чітко визначені регіони та населені пункти, у яких проводяться проектні заходи);	
5. Соціально-інституційну (заклади, організації, установи, в яких проводяться проектні заходи);	
6. Інноваційну (наявність нових ідей, підходів, технологій вирішення соціальної проблеми на певному рівні);	
7. Ресурсну(затверджена специфікація та графік використання ресурсів (фінанси, люди, обладнання тощо);	
8. Організаційну (наявність певної організаційної структури з урахуванням масштабності проекту).	
9. Соціально-інформаційну (кожний соціальний проект містить компонент інформування громадськості про проектні заходи та їх вплив на зміну ситуації).	

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Визначити предмет, об'єкт дисципліни «Соціології проектування та фандрайзингу» та особливості вивчення.

Розглянути історію та причини застосування проектного підходу у соціальній сфері та зміст появою феномену «проектності».

Звернути увагу на розвиток проектування в постіндустріальному або інформаційному суспільствах (Римський клуб, Е.Тоффлер).

Розглянути різницю між технічним проектуванням та соціальним, особливості проектування в соціальних системах, зміст соціального проектування в соціальних системах.

Розглянути взаємозв'язок соціального проектування та соціальної інженерії, соціальної утопії та планування.

Охарактеризувати сучасні підходи до соціального проектування: концепція об'єктно-орієнтованого підходу; проблемно-орієнтований підхід; суб'єктно-орієнтований (тезаурусний) підхід.

Звернути увагу на основні поняття, які розкривають теоретико-методологічні засади соціального проектування: проект, соціальний проект, проектування, соціальне проектування, об'єкт, суб'єкт, предмет соціального проекту.

Визначити ознаки та типи соціальних проектів за різними критеріями. Дати відповідь як це впливає на розробку і формування проекту.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється міні тестом або усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення (дискусія-роздуми) проблемних питань та труднощів, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Демонструються приклади певних розроблених та впроваджених проектів.

Група ділиться на підгрупи для типологізації проектів за сукупністю класифікаційних ознак з використанням прикладів розроблених та впроваджених проектів.

Після обговорення група презентує власні висновки у за звітною формою.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу за звітною формою та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
2. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз. Навч. посіб. Київ, 2004. 336 с.

3. Гевчук Н.С., Савель І.С. Соціальне проєктування: навч.-метод. посібник Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. 153 с.

4. Прикладні аспекти управління проектами у публічній сфері / за заг. ред. О.В. Кулініча. Харків ФОП Іванченко І.С., 2018. 93 с.

5. Семез А. А. Соціально-педагогічне проєктування: Навчально-методичний посібник. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 132 с.

6. Технології проєктування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу : теоретико-практичний аспект : посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.

Допоміжна

1. Азарова І. Проектний підхід у просторовому розвитку. *Modern scientific researches*. 2019. № 9. DOI: <https://doi.org/10.30889/2523-4692.2019-09-02-026>

2. Жаровська О. Технології соціального проєктування у підготовці фахівців соціономічних професій. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6, No. 3. 2019. С. 285-295.

3. Іонова І. М. Проектна діяльність у роботі спеціалізованих соціальних служб. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. 2016. Випуск LXXIV. Том 2. С. 127–131.

4. Костєва Т. Б. Особливості технології проєктування в соціальній сфері. *Наукові праці. Педагогіка*. 2016. Випуск 258. Том 270. С. 47-51. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2016/270-258-9.pdf>

5. Лемко Г. І. Соціальне проєктування: дефініція поняття. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С. 50-53. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/78/10.pdf>

6. Михайлишин Г., Довга М. Соціальне проєктування як один із прогресивних засобів подолання проблем молодих сімей у Івано-Франківській області. *Освітній простір України*. 2019. № 17. С. 139–146.

7. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Науково-практичні засади соціального проєктування. *Ефективна економіка : електр. наук. фах. вид.* 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7620>

8. Нагорна Г. О. Соціальне проєктування: історія становлення та розвитку. *Молодий вчений*. 2016. №5 (32). С. 451 – 454. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/5/113.pdf>

9. Нагорна Г.О. Використання соціального проєктування у процесі підготовки та реалізації державних реформ. *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* 2015. Вип. 42. С. 94–99.

10. Посібник з проведення конкурсів проєктів ОГС за державного фінансування (український та міжнародний досвід). Київ: Ваїте, 2017. 198 с.

11. Романовська Л. Специфіка соціального проєктування у професійній діяльності соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 3. С. 97–100.

12. Сазонова Т., О., Шарлай М. В. Соціальні проекти на рівні підприємства в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 50. URL:

13. Ткач Т. Методологія проектування соціальних систем. *Інституціональний вектор економічного розвитку*. 2013. Вип. 6 (1). С. 205-217. URI: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3135>

14. Шкуро В. Типологія соціальних проектів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота*. 2012. Вип. 6. С. 81-84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknuppcr_2012_6_28.

Практичне заняття 2

Тема 2

Технологія соціального проектування

Мета заняття – розширити знання щодо технології соціального проектування в практичній діяльності.

Навчальні цілі:

- вміти охарактеризувати життєвий цикл проекту;
- вміти виокремлювати етапи соціального проектування та логічну модель проекту;
- знати вимоги до формулювання мети і завдань проекту.
- набути знання щодо технології соціального проектування.

Форми проведення заняття: усне опитування, обговорення питань, доповідей, рефератів, кейс-стаді.

Основні поняття: життєвий цикл проекту, соціальна діагностика, проблемна ситуація, проблема, мета та завдання проекту.

Питання до практичного заняття:

1. Життєвий цикл проекту та його складові.
2. Етапи соціального проекту
3. Вимоги до формулювання мети і завдань проекту

Перелік проблемних питань

1. Визначте складові життєвого циклу проекту використовуючи приклади реальних проектів.
2. Охарактеризуйте етапи соціального проектування.
3. Дайте визначення логіки проекту?

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтесь з прикладами реалізованих проектів та спробуйте виокремити структурні компоненти в проектній пропозиції проекту.
2. Використовуючи приклади реалізованих проектів визначте мету, завдання, місію, візію проекту.
3. Поясніть суспільну значимість та соціальну цінність проектів.

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття звернути увагу на основні поняття до практичного заняття, які визначають складові технології соціального проектування (життєвий цикл проекту, соціальна діагностика, проблемна ситуація, мета та завдання проекту).

Визначення основних складових життєвого циклу проекту, як вплинуть на розробку і формування соціального проекту.

Розглянути етапи процесу проектування Дж. К. Джонса та пояснити їх зміст (дивергенції, трансформації, конвергенції).

Пояснити зміст комплексу робіт, які необхідно виконати у процесі розробки та реалізації соціального проекту (інформаційних, аналітичних, організаційних, правових, фінансових, кадрових, матеріально-технічних, експертних, прогнозних).

Звернути увагу на мікроцикли життєвого циклу (аналіз ситуації, визначення проблеми, розроблення концепції проекту, планування проекту, реалізація, корекція проекту за підсумкам моніторингу, оцінка результатів та підведення підсумків проекту) та їх взаємозв'язок.

Розглянути основні вимоги до формулювання концепції, візії, мети та завдань проекту.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється міні тестом або усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення та уточнення проблемних питань.

Виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Важливою славою підготовки до практичного заняття є виконання самостійного завдання. Обрати проект і виконати завдання. Кожен слухач повинен пояснити суспільну значимість та соціальну цінність обраних проектів.

Демонструються кейс-стаді (приклади) певних розроблених та впроваджених проектів.

Група ділиться на підгрупи. Кожній групі роздаються кейс-стаді певних проектів для визначення складових проекту. Після обговорення група презентує результати визначення складових проектів у стислій формі. Це є підготовкою для виконання індивідуального ситуаційного завдання.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу за звітною формою та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
2. Берроуз Г. Приклади студентських проектів. *Демократія: від теорії до практики*. Посібник для студентів. Видання друге, доповнене. Міжнародна фундація виборчих систем. 2019. С. 11-23. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/11/IFES-Ukraine-Democracy-from-Theory-to-Practice-Student-Handbook-v2-2019-08-29-Ukr.pdf>
3. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз. Навч. посіб. К.іїв, 2004. 336 с.
4. Гевчук Н.С., Савель І.С. Соціальне проектування: навч.-метод. посібник Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. 153 с.

Допоміжна:

1. Жаровська О. Технології соціального проектування у підготовці фахівців соціономічних професій. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6, No. 3. 2019. С. 285-295.
2. Костева Т. Б. Особливості технології проектування в соціальній сфері. *Наукові праці. Педагогіка*. 2016. Випуск 258. Том 270. С. 47-51. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2016/270-258-9.pdf>
3. Посібник з проведення конкурсів проектів ОГС за державного фінансування (український та міжнародний досвід). Київ: Ваїте, 2017. 198 с.
4. Прикладні аспекти управління проектами у публічній сфері / за заг. ред. О.В. Кулініча. Харків ФОП Іванченко І.С., 2018. 93 с.
5. Романовська Л. Специфіка соціального проектування у професійній діяльності соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 3. С. 97–100.
6. Сазонова Т., О., Шарлай М. В. Соціальні проекти на рівні підприємства в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 50. URL:
7. Семез А. А. Соціально-педагогічне проектування: Навчально-методичний посібник. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 132 с.
8. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу : теоретико-практичний аспект : посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.
9. Ткач Т. Методологія проектування соціальних систем. *Інституціональний вектор економічного розвитку*. 2013. Вип. 6 (1). С. 205-217. URI: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/3135>

Інформаційні ресурси

1. 13 еко організацій перемогли у третій хвилі конкурсу Екологічної ініціативи Фонду. *Міжнародний фонд «Відродження»*. URL: <https://www.irf.ua/13-eko-organizaczij-peremogly-u-tretij-hvyli-konkursu-ekologichnoyi-inicziatyvy-fondu/>

2. 50 ініціатив Фонду у 2022: що ми робили заради перемоги Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/50-inicziatyv-fondu-u-2022-shho-my-robyly-zarady-peremogy/>

3. Завершені проекти Українського екологічного клубу «Зелена Хвиля» URI: <https://ecoclubua.com/category/activities/completed/>

4. Наші проекти. *Тепле місце*. URI: <https://warm.if.ua>

5. Поточні проекти: https://ecoclubua.com/category/activities/current_activity/

6. Прєкти. Східне сусідство ЄС» («EU NEIGHBOURS east») URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/projects/?search=&filter=ongoing&country%5B%5D=3>

7. Проекти ГО Екоклуб: <https://ecoclubrivne.org/proekty>

8. Спецпроекти Екодії : <https://ecoaction.org.ua/proekty>

Практичне заняття 3

Тема 3

Соціальна діагностика у соціальному проектуванні

Мета заняття - набуття навичок соціальної діагностики соціальних процесів і явищ.

Навчальні цілі:

- знати сутність та рівні соціальної діагностики;
- вміти застосовувати методи соціальної діагностики;
- вміти визначати показники (індикатори) соціального діагностування.

Форми проведення заняття: усне опитування, обговорення проблемних питань, презентація доповідей, рефератів.

Основні поняття: соціальна діагностика, рівні соціальної діагностики, методи соціальної діагностики.

Питання до практичного заняття:

1. Соціальна діагностика у соціальному проектуванні
2. Принципи, види та рівні соціальної діагностики
3. Методи соціальної діагностики.
4. Показники (індикатори) у соціальному проектуванні.

Перелік проблемних питань

1. У чому особливість соціальної діагностики на відміну від аналізу для публічної політики?

2. У чому особливість соціальної діагностики для соціального проектування?

3. Які соціологічні методи дослідження мають значення для соціальної діагностики?

4. Назвіть головні вимоги до індикаторів сталого розвитку.

5. Які показники включає група соціальних індикаторів?
6. Які показники включає група економічних індикаторів?
7. Які показники включає група екологічних індикаторів?
8. Що включає в себе індексом розвитку людського потенціалу?
9. Що передбачає концепція людського розвитку?
10. Які індикатори є пріоритетними для людського розвитку?

Теми для рефератів та доповідей

1. Основні показники системи «Суспільство-Природа» у світі.
2. Інтегрована система показників сталого людського розвитку ООН.
3. «Екологічний слід» як індикатор антропогенного тиску на природу.
4. Індикатори гендерної політики.
5. Індекс демократії.

Завдання для самостійної роботи

Визначте показники (індикатори) соціального діагностування у зазначених галузях та проаналізуйте стан та проблеми у зазначених сферах на рівні територіальної громади, регіону, держави (на вибір здобувача), використовуючи статистичні дані та дані соціологічних досліджень

Форма звітності 3.1:

<i>Сфери</i>	<i>Показники (індикатори)</i>
Охорона здоров'я	
Соціальна політика	
Освіта	
Працевлаштування	
Соціальний захист осіб з інвалідністю	
Захист прав дітей	
Гендерна політика	
Допомога постраждалим постраждалим від російської агресії	
Соціальне забезпечення ветеранів війни	
Пенсійне забезпечення	
Культура	
Молодіжна політика	
Екологічна політика	
Сталий людський розвиток	

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі звертають увагу на основні поняття.

Розглянуть особливості застосування соціальної діагностики у соціальному проектуванні, порівнявши специфіку діагностування у медицині, психології та педагогіці.

Визначити принципи, якими обумовлений рівень ефективності соціальної діагностики та розкрити їх сутність.

Проаналізувати види та рівні соціальної діагностики

Основаючи́сь на знаннях з дисципліни «Сучасні технології соціологічних досліджень» визначити методи, які можуть бути застосовані у процесі соціальної діагностики для визначення показників (індикаторів) у соціальному проектуванні.

Важливою складовою практичного заняття є підготовка здобувачами рефератів або доповідей запропонованої тематики, що допоможе зрозуміти показники (індикатори) у різних соціальних сферах.

Зверніть увагу на показники людського розвитку визначенні ООН та іншими міжнародними організаціями (індекс демократії, свободи слова, корупції, прав громадян, соціального захисту та інше).

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється міні тестом або усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення (дискусія-роздуми) проблемних питань у формі дискусії, виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу за звітною формою, аргументовано презентує власні результати та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна

1. Безпалько О. В. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 128 с.
2. Бондаренко Н.О. Соціальна діагностика: підручник для студентів напряму «Соціальна робота». Київ, 2021. 240 с.
3. Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи : кол. моногр. / НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. 350 с. URL: https://idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf
4. Лібанова Е., Осауленко О., Черенько Л. Оцінка якості життя України на основі суб'єктивних показників добробуту: *Монографія*. Warsaw. RS Global Sp. Z O.O., 2020. 361 p. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/Монографія%20Оцінка%20якості%20життя.pdf>

Допоміжна:

1. Ворона В., Резнік В. Соціологічний моніторинг українського суспільства: методики спостережень, показники та виявлені соціальні тенденції 1992–2021 років. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін 30 років Незалежності*. Київ, 2021. Випуск 8 (22). С.24-29. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2021dlya-tipografii.pdf>
2. Населення України: нариси про демографічний стан країни у перше тридцятиріччя незалежності: монографія. / [І.О. Курило, С.Ю. Аксьонова, О.К. Гаврилюк, Т.О. Гнатюк, В.П. Думанська, та інші]. Київ: Науково

виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2023. 167 с. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/Naselennya.pdf>

3. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 342 с.

4. Соціальні моделі сталості інфраструктурних галузей в умовах сучасної кризової ситуації (на прикладі освіти та охорони здоров'я України після 2019 року): кол. моногр. / В.М. Новіков, З. Сіройч, Ю.О. Карягін, В.В. Черніченко / за наук. ред. д.е.н., проф. В. Новікова: Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи; Ін-т укр.-польск. співпраці; Вищ. шк. тур. та ін-х мов у Варшаві. Київ–Варшава, 2022. 94 с. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/Монографія%20Новіков%202022.pdf>

5. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. 412 с.

6. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін 30 років Незалежності. Київ, 2021. Випуск 8 (22). 714 с. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2021dlya-tipografii.pdf>

7. Черенько Л., Саріогло В., Сітнікова Н. Дитяча бідність: прогностичні оцінки впливу війни на стан домогосподарств з дітьми: *Аналітична записка*. Київ: Представництва Дитячого Фонду ООН в Україні. 2023. 9 с. URL: <https://idss.org.ua/arhiv/Ukraine%20Child%20Poverty%20Brief%202023%20ukr.pdf>

8. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

Інформаційні ресурси:

1. Глобальний екологічний фонд (GEF): <https://www.thegef.org/>
2. Державна служба статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ): <http://www.unicef.org/ukraine>;
4. Індикатори для України: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/>
5. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи : <https://idss.org.ua/index>
- Український соціум: <https://ukr-socium.org.ua/uk/>
6. Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП): <http://www.rona.unep.org/>;
7. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (ПРООН): <https://www.undp.org/uk/ukraine>;
8. ПРООН в Україні: <https://www.undp.org/uk/ukraine>
9. Фонд Демократії Організації Об'єднаних Націй: <http://www.un.org/democracyfund/application-materials>;

Практичне заняття 4

Тема 4

Визначення (ідентифікація) проблеми, мети та цілей соціального проекту

Мета: здобуття практичних навичок щодо ідентифікації проблеми та формулювання мети та цілей в соціальному проектуванні.

Навчальні цілі:

- вміти ідентифікувати та формулювати проблему;
- вміти визначати, мету цілі та альтернативні варіанти вирішення проблеми.

Форми проведення заняття: усне опитування, ділова гра «Ідентифікація проблеми», обговорення проблемних питань, презентація.

Основні поняття: соціально-значуща проблема, ідентифікація проблеми, масштаб проблеми, історія проблеми, альтернативи-стратегії.

Питання до практичного заняття:

- 1 Стадії уваги до проблеми та визначення проблеми у соціальному проектуванні.
- 2 Особливості ідентифікації проблеми та проблемної ситуації у соціальному проектуванні.
3. Категорії та види проблем у соціальному проектуванні.
4. Етапи аналізу проблеми та їх сутнісні характеристики.

Завдання для самостійної роботи

Форма звітності 4.1

Схема підготовки та форма звітності:

	Відповідь на питання	
Формулювання проблеми	1. Коли і яким чином виникла проблема? 2. Які її причини? 3. Який історичний, правовий, політичний, соціальний і економічний контекст проблеми? 4. Яким чином проблема привернула суспільну увагу? 5. Які симптоми проблемної ситуації; 6. Кого проблема торкнулася? 7. Які заходи або проекти були реалізовані у минулому при спробі вирішити цю проблему? 8. Якими були результати? 9. Який сьогоденний правовий, соціальний, економічний контекст і які впливи проблеми?	

	10. Які сьгоднішні масштаби проблеми? (територія, час, сфера, соціальні групи, відсоток населення); 11. Який сучасний стан справ в спробі вирішити цю проблему? 12. Які особливі думки щодо проблеми і сьгоднішні підходи до її рішення?	
Ціль (мета розв'язання проблеми)	1. Чи є ціль зовнішньою щодо сформульованої проблеми? 2. Чи відповідає ціль на запитання «навіщо розв'язувати проблему»? 3. Які суспільні цінності «підтримає» розв'язання проблеми?	
Завдання/Очікувані результати	1. Якого конкретно ефекту потрібно досягти по закінченню виконання проекту? 2. Як виконання поставлених завдань наближує ситуацію до досягнення зазначених цілей? 3. Які результати (вказати їх характеристику і кількісний вимір) необхідно отримати для виконання поставлених завдань?	

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Для підготовки до практичного заняття необхідно вивчити етапи виокремлення (ідентифікації) проблеми та методи виокремлення проблеми (мозковий штурм) та (дерево проблем).

Щодо першого етапу увагу варто зорієнтувати на: виокремлення проблеми з проблемної ситуації; складники визначення проблеми; формулювання проблеми, придатної для соціального проектування; практичні рекомендації (грунтуючись на наукових підходах Л.Пала) до формулювання проблеми; аналітичні методи конкретизації проблеми; замовника (клієнта); мету (мету розв'язання проблеми).

При формулюванні альтернатив варто звернути увагу на: ресурсні центри ідентифікації альтернатив вирішення проблеми; рівноцінність як головний критерій вироблення альтернатив; кількість альтернатив; обов'язкове включення до переліку альтернативи status-quo; урахування правил при виробленні альтернатив.

Для активної участі у практичному занятті здобувачі формують «міні-аналітичні» групи кількістю до 3-4 осіб кожна та виконують «завдання для самостійної роботи».

На першій частині практичного заняття проводиться мозковий штурм, за допомогою якого здобувачі визначають соціальні проблеми, демонструючи свої знання щодо соціальних проблем та проблемних ситуацій.

Далі проводиться ділова гра «Ідентифікація проблем».

Здобувачі працюють у групах над виокремленням проблеми з урахуванням етапів ідентифікації проблеми на основі методу «Дерево проблем» та демонструють схему «дерева проблем» визначеної ними проблеми.

На практичному занятті залежно від кількості груп установити регламент для презентації (бажано до 10-15 хв).

Кожна група виконує самостійну роботу за звітною формою, аргументовано презентує власні результати (повинно чітко бути визначено вклад кожного учасника групи) та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальне проектування: Навчальний посібник. Київ, 127 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2615/1/O_Bezpalko_SP_IL_KUBG.pdf

2. П'ять вдалих кроків до європейського проекту / О. Ключик, В. Комаровський, П. Косцелецький, В. Логвінов, С. Матюнін О. Музичук. Варшава: інститут Східноєвропейських Досліджень, 2009. 98 с. URL: <https://horizon2020.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/5-кроків-до-Європейського-проекту.pdf>

3. Розробка Концептуальної Ноти проекту: Практичний посібник. Проект Європейського Союзу. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. URL: https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.1_Project_Concept_Development_Manual_UA.pdf

Пал Л. Аналіз державної політики. Київ: Основи, 1999. 420 с.

Допоміжна

1. Кацьора О. В. Теоретичні основи аналізу соціальних проблем. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 86. С.71-76. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/31144>

2. Кацьора О. В. Соціологічна інтерпретація соціальних проблем. *Грані*. 2015. № 6. С. 68-73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_6_15.

3. Розробка повної форми заявки. Практичний посібник. Проект Європейського Союзу. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. URL:

https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.2_Manual_Developing_Full_Application_Form_UA.pdf

4. Кацьора О. Теоретичні основи аналізу соціальних проблем. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. Вип. 86. Запоріжжя. 2020. С. 71-76.

5. Кацьора О.В. Соціологічна інтерпретація соціальних проблем. *Науково-теоретичний та громадсько-політичний альманах «Грані»*. Вип. 6-7. Дніпро. 2020. С. 39-45.

Практичне заняття 5

Тема 5

Учасники соціального проекту

Мета: здобуття практичних навичок щодо визначення та аналізу учасників соціального проекту.

Навчальні цілі:

- вміти визначати та характеризувати учасників соціального проекту;
- знати функції та розуміти роль учасників проекту.

Форми проведення заняття: усне опитування, обговорення проблемних питань, презентація форм звітності.

Основні поняття: зацікавлені сторони (стейкхолдери), бенефіціари, донори, партнери проекту, цільова аудиторія.

Питання до практичного заняття :

- 1.Класифікації учасників соціального проекту зацікавлені сторони (стейкхолдери), бенефіціари проекту, партнер проекту.
2. Визначення та характеристика цільової групи проекту.
3. Функції та роль учасників проекту.

Перелік проблемних питань:

- 1.Хто може бути розробником соціального проекту?
2. Співставте поняття «цільова аудиторія» та «кінцеві бенефіціари».
3. Чому грантодавців цікавить підґрунтя мотивації та досвід учасників проекту?
4. Хто може бути стейкхолдером соціального проекту?
5. Поясніть роль та критерії визначення зацікавлених осіб.

Завдання для самостійної роботи

Форма звітності 5.1

	Назва зацікавленої сторін проекту (ЗМІ, ГО, стейкхолдери,	Обґрунтування позиції
--	---	-----------------------

	громадськість, групи інтересі, тощо)	
Визначити тих, хто має відношення до ідентифікованої проблеми (проекту вашої групи)		
Визначити тих, хто потенційно програє і виграє в результаті проекту (вашої групи)		
Виявити тих, у кого є інтереси, ресурси, здібності, можливості, необхідні для реалізації проекту або впливу на нього (проекту вашої групи)		
Виявити тих, кого потрібно залучати до участі у плануванні і здійсненні проекту (вашої групи)		
Розгляньте з позиції інтересів кожного учасника проекту бачення проблеми (ідентифікованої на попередньому занятті).		
Визначте перелік основних стейкхолдерів по відношенню до проблеми, яку сформулювала група.		

Форма звітності 5.2

Учасник проекту	Обов'язки
Ініціатор проекту	
Замовник проекту	
Інвестор проекту	
Партнер проекту	
Керуючий проектом	

Форма звітності 5.3

Приклад формуляра для аналізу зацікавлених сторін

Зацікавлені сторони (або їх групи)	Важливі для проекту характеристики зацікавлених сторін (суспільно-політичні, соціально-економічні, демографічні тощо)	Інтереси та очікування щодо проекту	Сильні і слабкі сторони (доступні засоби і кошти, знання і досвід; існуючі та потенційні відносини між зацікавленими сторонами, можливість їх використання з	Можливий вплив на проект (форми підтримки проекту з їх сторони)	Наслідки і висновки для проекту (заплановані дії щодо зацікавлених сторін; стратегія взаємодії з ними)

			метою розширення перспектив проекту)		
1. Основні зацікавлені сторони					
1.1					
1.2					
2. Другорядні зацікавлені сторони					
2.1					
2.2					

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на наступних поняттях: середовище соціального проектування (соціальне, фізичне, економічне, політичне), групи інтересів, зацікавлені сторони (стейкхолдери), бенефіціари, донори, інвестори, партнери проекту, керуючий проектом, цільова аудиторія. Здобувачі повинні вивчити тлумачення та зміст цих понять у соціальному проектуванні. Цей матеріал здобувач знайде у підручниках та статтях авторів, що рекомендовані у списку літератури.

Все це дасть змогу активно приймати участь в обговоренні зазначених питань та виконанні завдань до самостійній роботі.

На основі інформації зазначеної у таблицях охарактеризуйте основних учасників, зацікавлених сторін проекту. Зверніть увагу на обов'язки учасників проекту та ресурси на основі яких вони впливають на формування та реалізацію соціального проекту.

З'ясуйте погляди і ставлення зацікавлених груп, лідерів, ЗМІ, представників громадських організацій, громади тощо до проблеми (кого стосуються, зачіпає проблема і хто має важелі впливу на можливі варіанти вирішення/ поглиблення проблеми).

Перелічіть і обґрунтуйте позицію стейкхолдерів, що підтримують/ заперечують рішення.

Ретельно обміркуйте, чому саме з цими зацікавленими групами, учасниками, ГО, представниками громадськості, ЗМІ необхідно провести консультації і з'ясувати кого стосуються, зачіпає проблема і хто має важелі впливу на можливі варіанти вирішення/ поглиблення проблеми

Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення проблемних питань у формі дискусії, виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу за звітною формою, аргументовано презентує власні результати та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Блага Н. В. Управління проектами : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 152 с.
2. Доценко Н.В. Методи управління людськими ресурсами при формуванні команд мультипроектів та програм : монографія / за ред. І.В. Чумаченко. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. 201 с.
3. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. Управління проектами: Підручник / За заг. ред. Л. В. Ноздріної. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
4. Петренко Н. О., Кустіч Л. О., Гуменюк М. О. Управління проектами: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 244 с.
5. Управління проектами: навчальний посібник Л. Є. Довгань, Г. А. Мохонько, І. П. Малик. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

Допоміжна:

1. Гвазава Н.Г. Роль професіоналізму керівника людськими ресурсами в системі управління проектами. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 322-330. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-49>
2. Данченко О. Б., Бедрій Д.І., Семко І.Б. Концептуальна модель формування високоефективної команди проекту. Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. 2018. № 1(1277). <http://mx.ogasa.org.ua/bitstream/123456789/5375/1/Концептуальна%20модель%20формування%20високоефективної%20команди%20проекту.pdf>
3. Лучко Г.Й. Сучасний стан та проблеми розвитку проектного менеджменту в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 501–506.
4. Павлова С.І. Формування і розвиток проектної команди. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/625/325.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Продіус О.І. Соціальні проекти підприємств в умовах нестабільної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 19. С. 95–98.
6. Тернопільська В.І., Бакуліна О.С. Управління соціальними проектами: формування цілей та доцільності їх реалізації. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 39. С. 309-312. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/53.pdf

Практичне заняття 6

Тема 6

Планування у соціальному проектуванні

Мета: здобуття теоретичних знань та практичних навичок планування проекту та визначення ресурсного забезпечення проекту.

Навчальні цілі:

- знати порядок планування проекту;
- вміти здійснювати планування ресурсів і витрат проекту.

Форми проведення заняття: усне опитування, презентація форм звітності.

Основні поняття: планування проекту, календарний план проекту, бюджет проекту, бюджетування, ресурси соціального проекту, людські ресурси.

Питання до практичного заняття:

1. Порядок підготовки і оформлення плану проекту.
2. Планування часу і ресурсів соціального проекту.
3. Планування людський ресурсів забезпечення реалізації проекту.
4. Планування вартості та розробка бюджету проекту.

Перелік проблемних питань:

1. Чому планування проекту є важливим для соціального проектування?
2. Які особливості підготовки календарного плану проекту?
3. Які особливості планування часу і ресурсів соціального проекту?
- Які особливості планування людський ресурсів для забезпечення реалізації проекту?
4. Що таке бюджетування проекту?
5. Чим відрізняються поняття ефективності проекту та результативності?
6. Які існують проблеми при планування проекту?

Завдання для самостійної роботи

Форма звітності 6.1

Розробіть план реалізації проекту та контролю за наступну схемою:

№	Етапи реалізації проекту	Строки реалізації	Заходи, що будуть проведені	Необхідні ресурси	Необхідне фінансування	Відповідальний
---	--------------------------	-------------------	-----------------------------	-------------------	------------------------	----------------

Форма звітності 6.2

Заповніть орієнтовну форму бюджету проекту

Статті витрат	Очікуване фінансування	Вклад організації	Разом
---------------	------------------------	-------------------	-------

1. Оплата праці			
2. Обладнання			
3. Матеріальне забезпечення			
4. Відрядження			
5. Інші витрати			
Разом			

1. Оплата праці

№	Форма трудових стосунків	Яким фахівцям і за що очікується сплатити	Загальний фонд оплати праці за проектом (з урахуванням податків та платежів)	К-сть місяців	Загальна сума	Очікуване фінансування
1.	За основним місцем роботи	Перелік фахівців (ПІБ)				
2.	За сумісництвом	Перелік фахівців (ПІБ)				
3.	За угодою ЦПХ (трудова угода або договір підряду)	Перелік фахівців (ПІБ)				
		Разом				

2. Обладнання

№	Вид обладнання або програмного забезпечення (з зазначенням детальних технічних характеристик)	Кількість	Вартість	Загальна сума	Очікуване фінансування від
1.					
2.					
Разом					

3. Матеріальне забезпечення

№	Назва витратних матеріалів	Кількість	Вартість	Загальна сума	Очікуване фінансування від
1.	Канцприладдя				
2.	Витратні матеріали для оргтехніки				
3.	Витратні матеріали для утримання офісу				
4.	Поштові витрати				
	Разом				

4. Відрядження

№					
---	--	--	--	--	--

1.	Орієнтовна вартість проїзду за маршрутом Пункт 1 – Пункт 2 –...– Пункт N – Пункт 1 (із зазначенням виду транспорту)				
2.	Орієнтовний розрахунок вартості внутрішніх пересувань під час відрядження (трансфери з аеропортів, місцевий транспорт та інше)				
3.	Орієнтовний розрахунок суми добових з урахуванням умов харчування (згідно із запрошеннями) відряджених осіб у пунктах призначення				
4.	Орієнтовний розрахунок вартості проживання відряджених осіб у пунктах призначення				
5.	Орієнтовний розрахунок вартості проживання відряджених осіб у пунктах призначення				
6.	Розрахунок вартості візових послуг				
7.	Інші витрати відряджених осіб під час відряджень				
	Разом				

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Для підготовки до практичного заняття необхідно розглянути основні поняття: планування проекту, календарний план проекту, бюджет проекту, бюджетування, ресурси соціального проекту, людські ресурси.

Звернути увагу на види планування та основні етапи планування, особливості вибору етапів проекту та їх роль у побудові сіткових графіків.

Розглянути суть та особливості сіткового та календарного планування проекту, особливості послідовного та паралельного виконання робіт та їх відображення у графіках проекту, виявлення та використання запасу часу проекту, планування людського ресурсу, розрахунок бюджету проекту (різних видів вартості та витрат).

Здобувачі працюють у групах над планування проекту з урахуванням видів та етапів.

На практичному занятті залежно від кількості груп установити регламент для презентації (бажано до 10-15 хв).

Кожна група виконує самостійну роботу за звітною формою, аргументовано презентує власні результати (повинно чітко бути визначено вклад кожного учасника групи) та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна

1. Блага Н. В. Управління проектами : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 152 с.
2. П'ять вдалих кроків до європейського проекту / О. Ключик, В. Комаровський, П. Косцеляцький, В. Логвінов, С. Матюнін О. Музичук. Варшава: інститут Східноєвропейських Досліджень, 2009. 98 с. URL: <https://horizon2020.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/5-кроків-до-Європейського-проекту.pdf>
3. Планування проектних дій : конспект лекцій / укладач А. В. Євдокимова. Суми : Сумський державний університет, 2020. 70 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/80816/1/Yevdokymova_Planuvannia.pdf;jsessionid=25069806CC4935629FD692C13C8895A3
4. Управління проектами: процеси планування проектних дій : підручник / І.В. Чумаченко, В.В.Морозов, Н. В. Доценко, А. М. Чередніченко. – Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2014. 673 с.

Допоміжна:

1. Данченко О.Б., Донець О.М., Животова Т.П., Олейнікова Т.Ю. Метод бюджетування проектів з врахуванням ризиків. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/2242120c-0d50-4085-980b-6d540c248b95/content>
2. Жовтко Г. Як запланувати бюджет, щоб не зруйнувати проект. *Громадський простір*. URL: <https://www.prostir.ua/?kb=yak-zaplanuvaty-byudzhet-schob-ne-zrujnuvaty-projekt>
3. Кейс-стаді Упровадження та вдосконалення громадського бюджету досвід українських міст і рекомендації. Федерація канадських муніципалітетів / Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/708/PLEDDG_Casestudy_Participatory_Budgeting_2020.pdf
4. Крамаренко К.. Методи бюджетування та їх місце у системі фінансового забезпечення бюджетних установ. *Економіка та суспільство*, 2023. Вип. 55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-1>.
5. Методологія комплексної системи бюджетування ЦСР в Україні. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-SDGsBudgetTagging-UA_v02.pdf

Практичне заняття 7
Тема 7
Моніторинг та оцінка соціальних проектів

Мета: розширення теоретичних знань та практичних навичок моніторингу та оцінки реалізації соціальних проектів.

Навчальні цілі:

- знати сутність моніторингу та оцінювання соціального проекту;
- вміти здійснювати моніторинг та оцінювання соціального проекту;

Форми проведення заняття: усне опитування, презентація форм звітності.

Основні поняття: моніторинг, оцінювання проекту, соціальний аудит, критерії оцінювання.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття та процедура моніторингу соціальних проектів.
2. Показники моніторингу соціальних проектів
3. Підходи до оцінювання проекту: псевдо-оцінювання, формальне оцінювання, теоретичне оцінювання рішень.
4. Оцінювання соціальних проектів та його види.
5. Показники та критерії оцінки соціального проекту.
6. Оцінювання ризиків проекту.

Перелік проблемних питань:

1. Розкрийте роль та місце моніторингу та оцінювання політики в соціальному проектуванні.
2. Розкрийте підходи до здійснення моніторингу та оцінювання соціального проекту.
3. Поясніть відмінності між моніторингом та оцінюванням соціального проекту.
4. Поясніть функції та критерії оцінювання соціального проекту
5. Назвіть методи визначення показників для моніторингу та оцінювання політики.

Завдання для самостійної роботи

Форма звітності 7.1

Оформити опрацьований матеріал у вигляді конспекту виконання завдань:

	Моніторинг	Оцінювання
1. Поняття та сутність моніторингу і оцінювання		

2. Принципи проведення моніторингу.		
3. Оцінювання і здійснення зворотного зв'язку між суб'єктами проекту.		
4. Визначте відмінності між оцінюванням і моніторингом		

Форма звітності 8.2

Заповніть форми моніторинга логіки впровадження соціального проекту:

	Логіка впровадження проекту	Об'єктивно вимірювані показники	Джерела та засоби перевірки	Ризики
Загальна мета				
Конкретна мета				
Очікувані результати				
Дії/заходи				

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основних поняттях: моніторинг, оцінювання проекту, соціальний аудит, критерії оцінювання.

Здобувачі повинні вивчити тлумачення та зміст цих понять у соціальному проектуванні. Цей матеріал здобувач знайде у підручниках та статтях авторів, що рекомендовані у списку літератури.

Все це дасть змогу активно приймати участь в обговоренні зазначених питань та виконанні завдань до самостійній роботі.

На основі інформації зазначеної у таблицях охарактеризуйте співвідношення моніторингу та оцінювання. Зверніть увагу на структурні елементи логіки впровадження соціального проекту і як вони впливають на ефективність та результативність реалізації проекту.

З'ясуйте ризики, що виникають під час реалізації проекту (приклад проекту вашої групи).

Перелічіть і обґрунтуйте показники за якими оцінюються соціальні проекти, зокрема Ваш проект.

Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення проблемних питань у формі дискусії, виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу за звітною формою, аргументовано презентує власні результати та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів/ О.О. Яременко, О.Р. Артюр, О.М. Балакірева та ін. Київ: Державний центр соціальних служб для молоді; Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. 123 с.

2. Моніторинг та оцінка програм і проектів. Практичний посібник. О. Морозова, О. Варецька, Д. Джонс, П. Чікуква, Т. Салюк. Київ, «Оранта», 2008. 144 с.

3. Азарова Т.В., Абрамов Л.К. Технологія оцінки соціальних програм та проектів. Кіровоград, ІСКМ, 2007. 100 с. URL: <https://iscm.org.ua/wp-content/uploads/2010/08/Tehnologiyaotsinkysotsialnyhprogramtaproektiv.pdf>

4. Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні / Лендбел М., Винницький Б., Райтерчак Ю. Київ: В.-во «К.І.С.», 2007. 120 с.

5. Моніторинг та оцінка програм і проектів. Практичний посібник / О.Морозова, О. Варецька, Д. Джонс, П. Чікуква, Т. Салюк. Київ: «Оранта», 2008. 144 с.

Допоміжна:

1. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз: навч. посіб. Київ, 2004. 336 с.

2. Бутченко Т. І. Соціальне проектування : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Соціальна робота» освітньо-професійної програми «Соціальна робота». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 107 с.

3. Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи : кол. моногр. / НАН України, Секція суспільних і гуманітарних наук. Київ, 2019. 350 с. URL: https://idss.org.ua/arhiv/monografia_2019.pdf

4. Олексіюк Т.О., Кабанов О.М. Звіт про моніторинг стану забезпечення інформаційних прав в умовах воєнного стану 2023 року. Київ 2023. 76 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zvit-pro-monitorynh-stanu-zabezpechennya-informatsiynykh-prav-v-umovakh-voynennoho-stanu-2023-roku>

5. Оцінка ефективності програм соціальної підтримки за даними спеціального опитування населення / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Заяць В.С., Когатько Ю.Л., Васильєв О.А., Реут А.Г., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2020. URL: https://idss.org.ua/arhiv/mono_rate.pdf

6. Оцінка спроможності громадських організацій в Україні здійснювати моніторинг якості та повноти пакетів послуг, пов'язаних з ВІЛ. Узагальнюючий звіт. (2023, травень). Київ, 2023. 35 с. URL:

<https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-rivnya-systemnoyi-intehratsiyi-ta-vyznannya-monitorynhu-posluh-u-sferi-vil-pid-kerivnytstvom-spilnot-v-ukrayini>

7. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін 30 років Незалежності. Київ, 2021. Випуск 8 (22). 714 с. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/monitoring-2021dlya-tipografii.pdf>

Практичне заняття 8

Тема 8

Особливості соціального підприємництва в Україні та світі

Мета: розширення та поглиблення знань щодо особливостей розвитку та переваг соціального підприємництва в Україні та світі.

Навчальні цілі:

- знати та розуміти сутність соціального підприємництва;
- вміти розрізняти соціальне підприємництво від інших форм підприємницької діяльності;
- знати процедуру, форми та правові засади соціального підприємництва в Україні та світі.

Форми проведення заняття: усне опитування, презентація доповідей та рефератів, обговорення проблемних питань та кейс-стаді соціального підприємництва.

Основні поняття: соціальне підприємництво, форми соціального підприємництва, гранти, соціальні кредити, соціальна політика.

Питання до практичного заняття:

1. Поняття та критерії соціального підприємництва.
2. Механізми залучення ресурсів для старту соціальних підприємств
3. Організаційно-правові засади розвитку соціального підприємництва в Україні.
4. Джерела фінансування соціального проекту.

Перелік проблемних питань

1. Назвіть основні відмінності соціального підприємництва від благодійної організації та традиційного бізнесу.
2. Поясніть різницю між соціальним підприємництвом та волонтерською діяльністю.
3. Назвіть основні джерела фінансування стартапів соціальних підприємств у міжнародній практиці

4. Які особливості джерела фінансування соціального підприємництва в Україні.

Теми рефератів та доповідей

1. Успішні практики соціального підприємства в Україні.
2. Зарубіжний досвід соціального підприємництва.
3. Механізм доступного кредитування соціальних підприємств в Україні.
4. Соціальне підприємництво в умовах війни.

Завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте організаційні форми та правові засади соціального підприємництва в Україні 1) організації громадянського суспільства (неприбуткові організації): благодійних організацій; громадські організації; релігійні організації тощо); 2) підприємницькі суб'єкти: юридичних осіб на загальній системі оподаткування; підприємства та організації, засновані громадськими організаціями людей з інвалідністю; фізичні особи-підприємці: на загальній системі оподаткування; на спрощеній системі оподаткування; фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основних поняттях: соціальне підприємництво, форми соціального підприємництва, гранти, соціальні кредити, соціальна політика.

Здобувачі повинні вивчити тлумачення та зміст цих понять у соціальному проектуванні. Цей матеріал здобувач знайде у підручниках та статтях авторів, що рекомендовані у списку літератури. Все це дасть змогу активно приймати участь в обговоренні зазначених питань та виконанні завдань до самостійної роботи.

Ознайомтесь з історією становлення та розвитку соціальних підприємств у Сполучених штатах Америки, Західній Європі та Україні. Проаналізуйте критерії належності до категорії соціального підприємства згідно з визначенням Європейської Комісії (прибуткова діяльність; чітка соціальна мета, що приносить користь суспільству; соціальна мета є пріоритетною при розподілі прибутку чи активів; незалежність від держави чи прибуткових організацій; інклюзивне управління - спільні та/або демократичні процеси прийняття рішень).

Визначте сфери зосередження соціального підприємництва в світі та Україні на основі аналізу кейс-стаді соціального підприємництва.

З'ясуйте особливості нормативно-правових основ соціального підприємництва та переваги, які отримує сфера соціального бізнесу від законодавчого регулювання своєї діяльності.

Зверніть увагу на спільне та особливе соціального підприємництва та благодійної організації; соціального підприємництва та традиційного бізнесу; соціального підприємництва та волонтерства.

Визначте проблеми та перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні та світі.

Проаналізуйте організаційні форми та правові засади соціального підприємництва в Україні.

Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення проблемних питань у формі дискусії, виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійної роботи з даної теми.

Завдання для самостійної роботи виконує кожний здобувач, презентує на заняття та здає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Смаглій К. Зміни творить кожен із нас: соціальне підприємництво та стратегічна філантропія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 207 с.

2. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. Київ: ТОВ «Підприємство «Вісней», 2017. 188 с. URL: https://krliman.gov.ua/upload/editor/soc_biznes.pdf

3. Соціальне підприємництво: посібник для викладачів курсу / за наук. редакцією к.е.н. А. О. Корнецького. Київ : Фамільна друкарня Huss, 2019. 160 с.

4. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування / Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. та інші. Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 92 с.

Допоміжна:

1. Бортнік С.М. Соціальне підприємництво як інструмент вирішення суспільних проблем в контексті цілей сталого розвитку України. *Економічний форум*. 2022. № 2. С.101-111.

2. Валюс Л.О. Війна в Україні як каталізатор розвитку соціального підприємництва. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 2. С. 10-15.

3. Кифяк В. І., Малиш Л. Б. Соціальне підприємництво: проблеми та перспективи. *Бізнесінформ*. 2020. № 5. С.275-280.

4. Кожемяченко О.О., Солосіч О.С., Голуб М.О. Соціальне підприємництво: світовий досвід та практичні аспекти становлення в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. Вип. 21. С.140-149.

5. Кожемяченко О.О. Соціальне підприємництво: світовий досвід та практичні аспекти становлення в Україні. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2018. Вип. 21. С.140-149.

6. Куц М. Р. Соціальне підприємництво: основні ідеї та перспективи дослідження в соціології. *Наукові записки. Соціологічні науки*. 2015. Том 174. С. 51-55.

7. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Соціальне підприємництво: ефективний гібридний бізнес феномен. *Економіка та суспільство*. 2018. №14. С. 461-466.

8. Ніколенко В. В. Соціальна роль підприємницької діяльності: історико-соціологічний вимір. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. 2020. Випуск 45. С.28-35.

9. Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення суспільних проблем: передумови становлення та активізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Випуск 6. Частина 2. С. 129-132.

10. Соціальне підприємництво у воєнний час: як працює SILAB Ukraine. URL: <https://media.zagoriy.foundation/velyka-istoriya/soczialne-pidpryyemnyczstvo-u-voyennyj-chas-yak-praczyuye-silab-ukraine/>

Нормативно-правові акти:

1. Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації в Україні : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

Інформаційні ресурси:

1. SILAB Ukraine: <https://www.silabua.com/about>

2. Тепле Місто»: <https://warm.if.ua>

3. Veterano Group: <https://boryspil.veteranopizza.com/static/pro-nas>

4. School of ME: <https://schoolofme.me>

Практичне заняття 9

Тема 9

Фандрайзинг у соціальному проектуванні

Мета: розширення та поглиблення знань про фандрайзинг у соціальному проектуванні.

Навчальні цілі:

- знати та розуміти сутність фандрайзингу;
- вміти розрізняти фандрайзинг від інших форм діяльності у соціальному підприємстві;
- знати процедуру та інструменти фандрайзингу.

Форми проведення заняття: .

Основні поняття: фандрайзинг, фандрайзингова діяльність, суб'єкти фандрайзингу, донори, волонтери, благодійні організації.

Питання до практичного заняття:

1. Сутність, принципи та основні поняття фандрайзингу.
2. Класифікація донорів та способи їх залучення до проекту.
3. Основні джерела фінансування фандрайзингової діяльності.
4. Інструменти фандрайзингу.
5. Сутність поняття «грант» та класифікація грантів.

Перелік проблемних питань:

1. Охарактеризувати основні етичні стандарти, що регулюють фандрайзингову діяльність.
2. Назвіть помилки фандрайзингу, яких необхідно уникати при проведенні фандрайзингової діяльності.
3. Визначте риси професійного фандрайзера.
4. Назвіть правила успішного фандрайзингу.

Теми рефератів та доповідей

1. Фандрайзинг як основа розвитку соціального проектування
2. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні
3. Зарубіжний досвід фандрайзингової діяльності.
4. Участь волонтерів у фандрайзинговій діяльності.
5. Державне регулювання благодійності України.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте нормативно-правове забезпечення благодійної діяльності в Україні.
2. Оберіть міжнародних донорів та проаналізуйте умови отримання грантів (Інформаційні ресурси до дисципліни).
3. Оберіть волонтерську організацію та проаналізуйте її фандрайзингову діяльність.

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття звернути увагу на основні поняття до практичного заняття: фандрайзинг, фандрайзингова діяльність, суб'єкти фандрайзингу, донори, волонтери, благодійні організації.

Визначення сутності, принципів та особливості фандрайзингової діяльності.

Розглянути класифікація донорів соціального проектування. Звернути увагу на інструменти, механізми та способи залучення донорів до реалізації проекту.

Визначити основні джерела фінансування фандрайзингової діяльності.

Розглянути види грантів, які сьогодні застосовуються для реалізації соціальних проектів в українських реаліях (в різних сферах життєдіяльності).

Звернути увагу на законодавче регулювання фандрайзингової діяльності в Україні.

Розглянути основні вимоги міжнародних донорів для отримання грантів.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється міні тестом або усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення та уточнення проблемних питань.

Виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійного роботи з даної теми.

Важливою славою підготовки до практичного заняття є виконання самостійного завдання.

Кожний здобувач виконує самостійну роботу та подає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна

1. Грантрайтинг : метод. рек. для органів публічної влади щодо написання проектних заявок / Авт. кол.: О.С. зінченко, О.В. Кулініч, П.Ю. Куліш ; за заг. ред. О.В. Кулініча. 2ге вид., доп. і перероб. Харків : золоті сторінки, 2015. 80 с.

2. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. 2-е вид., з доопрац. та допов. Київ: Алерта, 2015. 272 с.

3. Фандрайзинг: навч. посіб. Центрально-український регіональний навчальний центр. Партнерство громад фундація «Україна - США» (USAID), 2003. 95 с.

4. Кобзарев О. Фандрайзинг: навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІЕНЕЙ», 2015. 84 с.

5. Кулініч О.В., Ткачов Д.С. Соціальне проєктування та грантрайтинг. Харків: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів, 2018. 42 с.

Допоміжна

1. Куц М. Р. Соціальне підприємництво: основні ідеї та перспективи дослідження в соціології. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. 2015. Т. 174. С. 51-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMA_s_2015_174_10.

2. Кушнір Н. С. Фандрайзинг як технологія реалізації маркетингу соціальних проєктів спрямованих на формування соціальної відповідальності (на прикладі фестивалю соціальної реклами «Соціальний плакат-ідеальний світ»). *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 185. С. 117-120. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2019-1-185-117-120>

3. Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення суспільних проблем: передумови становлення та активізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Випуск. 6(2). С. 129-132. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_6(2)_33).

4. Ревко А. М. Соціальний капітал як детермінанта розвитку громади та соціального підприємництва в умовах сучасних викликів. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-61>.

5. Фото для успішного фандрайзингу: що не забути врахувати. *Громадський простір*. URL: <https://www.prostir.ua/?kb=foto-dlya-uspishnoho-fandrejzynu-scho-ne-zabuty-vrahuvaty>

Нормативно-правові акти:

1. Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>

2. Про благодійну діяльність та благодійні організації в Україні : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

4. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>

5. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

Інформаційні ресурси:

1. Державна служба статистики України URL:: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Найкращі соціальні проекти URL: <http://forum.o2.ua>.
3. Офіційний сайт Європейської фандрайзингової асоціації: <http://www.efanet.eu/>
4. Український форум благодійників URL: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/filantropija-u-sviti/trendi/trend-2.htm>.
5. Український фонд соціальних інвестицій <http://usif.org.ua>.
6. Fundraising INFO.com: [http:// www.fundraisinginfo.com/](http://www.fundraisinginfo.com/)

Практичне заняття 10

Тема 10

Управління реалізацією соціального проекту

Мета: набуття теоретичних знань та практичних навичок управління реалізацією соціального проекту.

Навчальні цілі:

- знати та розуміти систему управління проектом;
- вміти застосовувати в практичній діяльності методів управління проектами;
- вміти працювати в команді та розподіляти функції та ролі.

Форми проведення заняття: усне опитування, презентація доповідей та рефератів, обговорення проблемних питань, презентація команди проекту.

Основні поняття: управління проектом, система управління, стратегія управління, команда управління, керівник проекту, комунікація, зворотній зв'язок.

Питання до практичного заняття:

1. Сутність системи управління проектами.
2. Принципи і функції управління проектами.
3. Основні етапи системи управління проектами.
4. Методи управління проектами.
5. Управління ризиками в проектах.
6. Інформаційно-комунікативна складова управління проектом.

Перелік проблемних питань

1. Назвіть основні цілі управління проектами.
2. Перелічіть та охарактеризуйте процеси в управлінні проектами.

3. Розкрийте зміст управління проектами.
4. Назвіть основні причини, що обумовили виокремлення проектного менеджменту у спеціальну сферу діяльності
5. Визначте характеристику команди соціального проекту.
6. Яку роль у команді соціального проекту має відігравати керівник проекту?
7. Дайте характеристику видам команд проекту: команда проекту; команда управління проектом; команда менеджменту проекту.
8. Охарактеризуйте моделі команд проекту: традиційна модель (The Traditional Model); Модель Зіграності (The Team Spirit Model), Модель Переднього Краю (The Cutting Edge Model), Команда Cyber (The Cyber Team)

Теми реферати та доповідей:

1. Сучасні тенденції управління проектами.
2. Проектний менеджмент
3. Лідерство в управлінні проектами.
4. Організаційна культура управління проектом.
5. Мотиваційні фактори в управлінні проектом.
6. Формування команди проекту

Завдання для самостійної роботи

1. Презентуйте свою команду для управління проектом.
2. Визначте функціональні обов'язки кожного члена команди.
3. Назвіть сильні та слабкі сторони в управлінні проектом Вашої групи.
4. Проаналізуйте ризики щодо реалізації Вашого проекту.

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основних поняттях: управління проектом, система управління, стратегія управління, команда управління, керівник проекту, комунікація, зворотній зв'язок. Здобувачі повинні вивчити тлумачення та зміст цих понять у соціальному проектуванні. Цей матеріал здобувач знайде у підручниках та статтях авторів, що рекомендовані у списку літератури. Все це дасть змогу активно приймати участь в обговоренні зазначених питань та виконанні завдань до самостійної роботи.

Розгляньте систему управління проектами, принципи і функції управління проектами.

Визначте та проаналізуйте основні етапи системи управління проектами (зверніть увагу етапи управління Вашого проекту). З'ясуйте функції менеджера проекту та він повинен планувати та координувати реалізацію проекту; отримати фінансування зі зовнішніх джерел для реалізації проекту; управляти ресурсами; створити команду співробітників

для реалізації проєкту; мотивувати працівників до ефективної роботи; уникнути конфліктів у проєктній групі.

Розгляньте сучасні методи управління проєктами.

Визначте ризики управління проєктів та розкрийте сутність управління ризиками в проєктах.

Зверніть увагу на інформаційно-комунікативну складову управління проєктом та інформаційну безпеку комунікаційного процесу проєкту. Як відбувається комунікація у Вашій команді.

Визначте проблеми комунікації в управлінні проєктом.

Проаналізуйте сучасні форми та інструменти інформаційно-комунікативної складової управління проєктом на усіх етапах.

Для виконання практичного заняття дотримуйтесь запропонованого шаблону і дайте чіткі й лаконічні відповіді на питання.

Підготовка здобувачів до заняття перевіряється усним опитуванням для виявлення оволодіння теоретичним матеріалом з теми (питання для підготовки до практичного заняття).

Після цього проводиться обговорення проблемних питань у формі дискусії, виявляються труднощі, що виникли у здобувачів у процесі самостійної роботи з даної теми.

Завдання для самостійної роботи виконує кожний здобувач, презентує на заняття та здає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Блага Н. В. Управління проєктами : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 152 с.
2. Доценко Н.В. Методи управління людськими ресурсами при формуванні команд мультипроєктів та програм : монографія / за ред. І.В. Чумаченко. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. 201 с.
3. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. Управління проєктами: Підручник / За заг. ред. Л. В. Ноздріної. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
4. Петренко Н. О., Кустіч Л. О., Гуменюк М. О. Управління проєктами : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 244 с.
5. Управління проєктами: навчальний посібник Л. Є. Довгань, Г. А. Мохонько, І. П. Малик. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

Допоміжна:

1. Гвазава Н.Г. Роль професіоналізму керівника людськими ресурсами в системі управління проєктами. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 322-330. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-49>
2. Лучко Г.Й. Сучасний стан та проблеми розвитку проєктного менеджменту в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 501–506.

3. Павлова С.І. Формування і розвиток проектної команди. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/625/325.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

4. Продіус О.І. Соціальні проекти підприємств в умовах нестабільної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. № 19. С. 95–98.

5. Тернопільська В.І., Бакуліна О.С. Управління соціальними проектами: формування цілей та доцільності їх реалізації. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 39. С. 309-312. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/53.pdf

6. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні DESPRO». Київ: ТОВ «Софія-А». 2012. 80 с.

Практичне заняття 11

Тема 11

Написання проектної заявки та презентація результатів соціального проекту

Мета: оволодіти технікою та технологією підготовки текстового документу (проектної заявки, аплікаційної форми) та презентації проекту.

Навчальні цілі:

- вміти укласти проектну заявку та аплікаційну форму проекту;
- вміти презентувати проект.

Форма проведення заняття: ділова гра «Конкурс проектів».

Основні поняття: проектна заявка, проектна пропозиція, аплікаційна форма, критерії відбору проекту.

Питання до практичного заняття

1. Поняття аплікаційної форми.
2. Структура та компоненти текстового оформлення проекту.
3. Види текстового оформлення проекту.
4. Європейські вимоги до проектної документації.
5. Презентація проекту.

Рекомендації для проведення заняття:

1. Заняття проходить у формі рольової гри.
2. Здобувачам необхідно заповнити документацію проекту, підготувати презентацію проекту, використовуючи технічні засоби.
3. Завдання групи представити презентацію свого проекту.

4. Група оцінює проект за такими критеріями: логіка побудови виступу; ораторська майстерність; вільне володіння матеріалом; вміння відповідати на питання; аргументованість; візуалізація проекту.

5. Індивідуальна рефлексія щодо досвіду, отриманого в процесі роботи над проектом.

Перелік проблемних питань

1. Що ви дізналися про соціально-значимі проблеми в суспільстві?
2. Чи змінилося те, як ви оцінювали себе та свої можливості до розробки проекту?
3. Як Ви оцінюєте свою роботу в команді в команді?
4. Чи виявили Ви в собі позитивні/негативні риси або характеристики під час роботи над проектом?
5. Як Ви плануєте використовувати здобутий досвід у своєму житті після завершення дисципліни?

Завдання для самостійної роботи

1. Заповнення проектної заявки, аплікаційної форми.
2. Підготовка презентації.

Методичні рекомендації для підготовки та проведення заняття:

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні зосередити увагу на основних поняттях: проектна заявка, проектна пропозиція, аплікаційна форма, критерії відбору проекту. Здобувачі знайомляться з формами документів різних організацій, що надають гранти для реалізації соціального проекту. Цей матеріал здобувач знайде в інформаційних ресурсах. Все це дасть змогу підготувати проектну заявку та іншу проектну документацію.

На практичному занятті групи презентують свої соціальні проекти, що розробляли протягом вивчення дисципліни.

Відбувається рефлексія щодо вивчення дисципліни та враження від роботи над проектом та проектів колег.

Завдання для самостійної роботи виконує група, презентує на занятті та здає на перевірку викладачу.

Рекомендована література:

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальне проектування: навч. посіб. Київ. 2010. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2615/1/O_Bezpalko_SP_IL_KUBG.pdf.
2. П'ять вдалих кроків до європейського проекту / О. Ключик, В. Комаровський, П. Косцелецький, В. Логвінов, С. Матюнін О. Музичук.

Варшава: інститут Східноєвропейських Досліджень, 2009. 98 с. URL: <https://horizon2020.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/5-кроків-до-Європейського-проекту.pdf>

3. Чемерис А. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: європейський вимір для України. Практичний посібник / [Чемерис А.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». Київ: ТОВ «Софія-А». 2012. 80 с.

4. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг. Навч. посіб. 2-е вид., з доопрац. та допов. К.: Алерта, 2015. 272 с.

Допоміжна:

1. Вінничук Н. Покроковий гайд: Як написати грантову заявку на енергетичний проєкт? *Громадський простір*. URL: <https://www.prostir.ua/?library=pokrokovyj-hajd-yak-napysaty-hrantovu-zayavku-na-enerhetychnyj-projekt>

2. Пітчинг соціальних проєктів «Активні громадяни». URL : <https://pitching.in.ua/>

3. Розробка Концептуальної Ноти проєкту: Практичний посібник. Проєкт Європейського Союзу. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. URL: https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.1_Project_Concept_Development_Manual-UA.pdf

4. Розробка повної форми заявки. Практичний посібник. Проєкт Європейського Союзу. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. URL: https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.2_Manual_Developing_Full_Application_Form-UA.pdf

Інформаційні ресурси

Грантерам. Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://www.irf.ua/granteram/>

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання виконується здобувачами у формі розробки соціального проєкту. Розроблення і захист проєкту є важливою формою самостійної роботи студентів.

Презентація проєкту – це творча робота студента, що засвідчує його знання спеціалізованої літератури з цієї теми, розуміння основних підходів до вирішення наукової і практичної проблеми, а також відображає власні професійні погляди майбутнього фахівця і демонструє його вміння усвідомлювати особливості соціальної дійсності на основі теоретичних знань.

Здобувач розробляє проект, спрямований на розв'язання визначеної соціальної проблеми. У проекті мають бути такі складові:

- концепція проекту (обґрунтування актуальності, обраної для проекту соціальної проблеми, мета, завдання проекту, цільова група, місце реалізації проекту, можливі партнери);
- план реалізації проекту (перелік заходів та термінів проведення);
- бюджет проекту.

1.АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА

Реєстраційна картка проекту

Назва проекту (речення до 10 слів, що відображає суть проекту)	
Бюджет проекту	
Очікуване фінансування (від кого)	
Термін, протягом якого передбачається реалізувати проект із зазначенням кількості місяців	
Назва організації	
Юридичний статус організації	
Код організації за ЄДРПОУ	
Юридична адреса організації	
Поштова адреса організації	
Телефон, факс, електронна пошта організації, веб-сайт	
Прізвище, ім'я, по батькові керівника організації	
Прізвище, ім'я, по батькові керівника проекту	
Місце роботи, посада керівника проекту	
Адреса для листування з керівником проекту	

Підпис керівника проекту
“_____” _____ 202_р.

Підпис керівника організації
“_____” _____ 202_р.

Підпис бухгалтера організації
“_____” _____ 202_р.

2.АНОТАЦІЯ

Зміст проекту

Анотація до проекту подається за такою схемою:

- назва проекту;
- назва організації, що подає проект;
- у чому полягає актуальність проекту, на розв'язання якої конкретної проблеми його спрямовано;

- що конкретно і яким чином передбачається здійснити впродовж терміну реалізації проекту;
- які результати очікуються від реалізації проекту;
- до яких донорських організацій цей проект був вже поданий, яку і від кого фінансову підтримку він вже отримав;
- які кошти і з яких джерел передбачається використати для здійснення проекту;
- які ще організації братимуть участь у реалізації проекту.

Обсяг анотації - не більше однієї сторінки.

3. ОПИС ПРОЕКТУ

1) Проблема, на вирішення якої спрямовано проект

Назвіть максимально конкретно проблему в житті суспільства, на вирішення якої спрямовано проект;

Назвіть відомі Вам з офіційних джерел інформації намагання вирішити цю проблему;

Що було зроблено Вами та Вашою організацією щодо теми проекту;

Обґрунтуйте, чому реалізація саме цього проекту сприятиме розв'язанню зазначеної проблеми.

2) Мета проекту

3) План реалізації проекту:

- назви етапу;
- термін реалізації етапу;
- опис заходів для здійснення етапу;
- результати здійснення етапу;

4) Необхідні для реалізації проекту ресурси

Хто з працівників Вашої організації безпосередньо братиме участь у реалізації проекту (прізвища, посади)?

Яку кваліфікацію вони мають? Що конкретно кожен з них робитиме в межах плану реалізації проекту?

Залучення яких сторонніх фахівців і для виконання якої конкретної роботи передбачено проектом?

Яку частину коштів загального бюджету проекту вже одержано з інших джерел (перераховано на рахунок організації на цільову підтримку проекту або гарантовано сплатити)?

Яку частину коштів і з яких джерел очікується отримати?

Якщо проектом передбачається придбання обладнання, обґрунтуйте потребу в ньому. Обґрунтування має спиратися на кількісні показники характеристик устаткування і обсягів передбачуваних робіт.

Де передбачається розташувати обладнання, придбане для проекту?

Яким чином використовуватиметься обладнання, придбане за грантом від МФВ, після завершення терміну реалізації проекту?

5) Результати реалізації проекту:

- короткотривалі та довготривалі наслідки реалізації проекту;
- схема поширення та практичного застосування результатів реалізації проекту;

- кількість осіб та / або організацій, що матимуть практичну користь від реалізації проекту.

Додатки

Очікувані результати та заходи проекту

Таблиця

РЕЗУЛЬТАТИ/ЗАХОДИ ПРОЕКТУ	РЕЗУЛЬТАТИ		ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ
	Показник результатів	Вплив	
Результат1:			
Захід 1.1	Результат 1.1.		
<i>Захід 1.2</i>	Результат 1.2.		
Захід 1.3			
Захід 1.4			

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття та зміст соціальне проектування.
2. Сучасні підходи до соціального проектування.
3. Методологічні засади проектного підходу.
4. Концепції соціально-проектної роботи.
5. Концепція об'єктно-орієнтованого підходу до соціально-проектної діяльності.
6. Проблемно-орієнтований підхід.
7. Суб'єктно-орієнтований (тезаурологічний) підхід.
8. Суб'єкти, об'єкти та предмет соціального проекту.
9. Основні ознаки соціального проекту.
10. Типи проектів за критеріями.
11. Типи проектів за характером проєктованих змін (інноваційні та підтримуючі проекти).
12. Типи проектів за їх значущістю (глобальні, національні, великомасштабні, локальні проекти).
13. Типи проектів за напрямками діяльності (освітні, науково-технічні, культурні проекти).
14. Типи проектів за особливостями фінансування (інвестиційні, спонсорські, кредитні, бюджетні, благодійні проекти).
15. Типи проектів за їх масштабами (мікропроекти, малі проекти, мегапроекти). Типи проектів за термінами реалізації (короткострокові, середньострокові, довгострокові проекти).
16. Престиж-проекти.

17. Псевдопроекти (проекти-фікції, квазіпроекти).
18. Класифікація проектів соціальної спрямованості
19. Соціальне проектування у різних сферах суспільства.
20. Назвіть передумови появи та розвитку проектування в різних сферах (економічній, соціальній, політичній та інші.).
21. Роль соціальних проектів в умовах війни.
22. Об'єкт проектування у соціальній сфері.
23. Життєвий цикл проекту та його складові.
24. Етапи соціального проекту.
25. Вимоги до формулювання мети і завдань проекту.
26. Соціальна діагностика у соціальному проектуванні.
27. Принципи, види соціальної діагностики.
28. Рівні соціальної діагностики.
29. Методи соціальної діагностики.
30. Середовище проекту (зовнішні та внутрішні чинники).
31. Поняття і функції методів колективної роботи над проектом.
32. Метод «мозкової атаки».
33. Метод «дерево проблем».
34. Соціальні показники (індикатори) соціальної діагностики соціальних процесів і явищ.
35. Методи соціальної діагностики.
36. Визначення проблеми у соціальному проектуванні.
37. Особливості проблем та проблемної ситуації у соціальному проектуванні.
38. Категорії проблем у соціальному проектуванні.
39. Етапи аналізу проблеми та їх сутнісні характеристики.
40. Масштаби проблеми.
41. Учасники соціального проекту.
42. Зацікавлені сторони (стейкхолдери)
43. Бенефіціари проекту.
44. Цільова група проекту.
45. Партнер проекту.
46. Планування соціального проекту
47. Планування часу і ресурсів соціального проекту
48. Планування людських ресурсів забезпечення реалізації проекту
49. Бюджетування проекту.
50. Поняття моніторингу.
51. Процедура моніторингу соціальних проектів.
52. Оцінка соціальних проектів.
53. Внутрішнє і зовнішнє оцінювання, послідовність процедур і методи збору інформації.
54. Види оцінки соціальних проектів.
55. Критерії оцінки соціального проекту.
56. Визначте відмінності між оцінюванням і моніторингом.
57. Соціальне підприємництво.

58. Критерії належності до категорії соціального підприємства
59. Особливості соціального підприємництва в Україні.
60. Сутність, принципи та основні поняття фандрайзингу.
61. Класифікація донорів та способи їх залучення до проекту.
62. Основні джерела фінансування фандрайзингової діяльності.
63. Фандрайзинг як основа розвитку соціального проектування.
64. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні
65. Зарубіжний досвід фандрайзингової діяльності.
66. Участь волонтерів у фандрайзинговій діяльності.
67. Характеристика процесу управління проектом.
68. Поняття управління проектом (проектний менеджмент).
69. Середовище реалізації проекту.
70. Складові системи управління соціальними проектами
71. Поняття аплікаційної форми соціального проекту.
72. Компоненти текстового оформлення соціального проекту.
73. Види текстового оформлення соціального проекту.
74. Міжнародні та національні організації-донори у соціальній сфері.
75. Успішні практики соціальних проектів в Україні.
76. Благодійництво та основні його форми.
77. Основні принципи фандрайзингу згідно Декларації етичних принципів фандрайзингу.
- Основні етичні стандарти, що регулюють фандрайзингову діяльність.
78. Характеристика методики фандрайзингової діяльності із органами державної влади та місцевого самоврядування.
79. Характеристика методики фандрайзингової діяльності із приватними особами.
80. Характеристика методики фандрайзингової діяльності з бізнес-структурами.
81. Соціальне підприємництво як інноваційний механізм вирішення
82. Особливості розвитку та переваги соціального підприємництва.
83. Зарубіжний досвід соціального підприємництва (приклади).
84. Основні відмінності соціального підприємництва від благодійної організації та традиційного бізнесу
85. Сучасний стан соціального підприємництва в Україні.
86. Логічна схема проекту.
87. Робочий план проекту.
88. Основні розділи та статті витрат, які найчастіше вимагаються фондами.
89. Волонтери та їх роль у фандрайзингу.
90. Участь держави у соціальному проектуванні.
91. Концепція соціальної відповідальності.
92. Особливості прояву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях.
93. Сутність соціальної відповідальності.
94. Управління соціальним проектом: кадрове забезпечення.
95. Управління соціальним проектом: формування команди проекту.

96. Управління соціальним проектом: оцінювання ризиків соціального проекту.
97. Визначення місії, візії та цінностей проекту
98. Прогнозування наслідків від реалізації соціальних проектів.
99. Соціальне підприємництво у воєнний час
100. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент вирішення суспільних проблем.

СПОСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Список основних джерел

1. Данченко О. Б., Занора В. О. Проектний менеджмент: управління ризиками та змінами в процесах прийняття управлінських рішень : монографія. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2019. 278 с. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1235/1/Монографія_Данченко_Занора.pdf
2. Ігнат'єва І. І. Методика проведення практичних занять з елементами тренінгу з курсу «Соціальне проектування та соціальна інженерія»: навчально-методичний посібник / І. І. Ігнат'єва. Одеса: Фенікс, 2021. 28 с.
3. Методичні рекомендації щодо написання проектних заявок. URL: <http://tulchinrda.gov.ua/upload/files/Методичні%20рекомендації.pdf>
4. Практичний посібник з розробки грантового проекту по програмам ЄС. URL: <https://www.cultura.kh.ua/uk/activities/grants-investments/get-grant/2437-praktichnij-posibnik-dlja-rozrobki-kontsept-siyi-grantovogo-proektu>
5. Приймак В. М. Управління проектами. Збірник кейсів : навч. посіб. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. 268с
6. Проектний менеджмент у закладах освіти: Практикум / М.К. Кеда. Чернігів : *SCRIPTORIUM*, 2023. 148 с.
7. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні: монографія / О. В. Борисова, О. М. Знаткова, О. О. Кульга, В. В. Нікітіна; Луган. нац. аграрний ун-т. Київ : Кондор, 2019. 468 с.
8. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. Київ : «Каравела», 2020. 356 с.
9. Яковлева Л.І. Легітимність публічної влади: рецепції та новації : монографія. Одеса : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 325 с.
10. Яковлева Л.І. Механізми та інструменти раціоналізації та легітимізації публічного управління в умовах децентралізації. *Децентралізація влади в Україні: гуманітарний та соціальний аспекти: монографія* / кол. авт. : Іжа М.М. Попова С.А. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2019. С. 272-284.
11. Yakovleva L., Yakovlev D. Institutional interaction and political choice in a transitional society. what role for the social sciences? *The role of social sciences in Ukraine and the world: milestones and outlook: collective monograph* / O. Boryslavska, D. Kislov, V. Liakh, N. Nesprava, etc. Lviv-Toruń: Liha-Pres,

Список допоміжних джерел

1. Андрус В. Культурно-соціальні проекти в ринкових умовах: хто виграє? Журнал соціальної критики «Спільне». 2020. URL: <https://commons.com.ua/uk/zroshennya-biznesu-ta-kulturi-hto-vigraje/>
2. Безпалько О.В. Соціальне проектування: Навчальний посібник. Київ, . 127 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2615/1/O_Bezpalko_SP_IL_KUBG.pdf
3. Бірюкова, М. В. Суб'єктно-праксиологічна концепція соціального проектування. URL: http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/0a7/aref_Viryukova%20M.V..pdf
4. Клешня Г. Глобальні соціальні проекти у парадигмі постмодерну. *Соціальні проекти в контексті пошуку відповіді на глобальні виклики*. 2023. С.29-33. URI: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/59745/1/Клешня.pdf>
5. Лемко Г. І. Соціальне проектування: дефініція поняття. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С. 50-53. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/11993>
6. Лук'яненко О.М. Соціальне проектування механізмів розробки та реалізації соціально-інформаційної політики України. *Sciences of Europe*. 2020. № 52-4 (52). С. 38-43.
7. Михайлишин Г., Довга М. Соціальне проектування як один із прогресивних засобів подолання проблем молодих сімей у Івано-Франківській області. *Освітній простір України*. 2019. № 17. С. 139–146
8. Мішина С. В., Мішин О. Ю. Науково-практичні засади соціального проектування. *Ефективна економіка : електр. наук. фах. вид.* 2020. № 1. URI: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7620>
9. Перфільєва М. В. Соціальне проектування як один з найбільш актуальних напрямів у практиці соціальної роботи. 2019. URI: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3435/1/Socialne_proektuvannja.pdf
10. Пітерська В.М. Механізм проектно-орієнтованого управління освітньою діяльністю закладів вищої освіти. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Сер.: *Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами: зб. наук. пр.* Харків, 2020. № 1. С. 43–49.
11. Посібник з підготовки проектних пропозицій: залучення фінансування для підприємств сфери житлово-комунального господарства / GIZ. GfA. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: saee.gov.ua/documents/posibnyk-ukr.pdf.
12. Пошук гранту: як і де знайти гроші на власний проект. URL: studway.com.ua/poshuk-grantu.
13. Проект Європейського Союзу. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. Розробка Концептуальної Ноти проекту. Практичний

https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.1_Project_Concept_Development_Manual_UA.pdf

14. Розробка повної форми заявки. Практичний посібник. URL: https://regionet.org.ua/files/06.PCM_Ososinska_Materials_Part2.2_Manual_Developing_Full_Application_Form_UA.pdf

15. Романовська Л. Особливості соціального проектування в соціальній роботі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68. Т. 1. С. 104–108.

16. Стрижко, М., Ковалевська, А. Концептуальні основи розробки соціальних проєктів організацій. *Молодий вчений*, 2021. № 3 (91). С. 372-378. URI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-78>

17. Чернецький С., Чечель А., Діденко Н., Грицишен Д. Фінансування проєктів електронного урядування у країнах Європейського Союзу та Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Том 4 (39). С. 68-76. URI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.238799>

18. Яковлева Л.І. Соціальне проектування легітимності влади у сучасних політичних процесах. *Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м.Одеса, 30 листопада 2023 р.) / за заг.ред. С.В. Ківалова*. Одеса: Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». 2023. С.31-34. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26884>

19. Яковлева Л. І. Інституційний та організаційний виміри легітимності публічної влади. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. № 3 (43). С. 207-213. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/198134>

20. Яковлева Л. І. «Розчаклування» легітимності: соціальна дія як передумова легітимного соціального порядку. *Вісник Львівського університету: філософсько-політичні студії*. 2019. Випуск 25. С. 198-203. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/25_2019/29.pdf

21. Яковлева Л. І. Комунікативний вимір процесу легітимації публічної влади. *Політикус: науковий журнал*. 2020. Випуск 3. С. 103-108. URL: http://politicus.od.ua/3_2020/18.pdf

22. Яковлева Л. І. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 2: В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 19. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 37-41.

23. Яковлева Л. І., Шамша І.В., Яковлев Д.В. Президент говорить! Новорічні звернення президентів України: політичний PR, ритуал, раціональний дискурс (частина 1: від Л. Кравчука до В. Ющенка). *Науковий журнал «Габітус»*. Вип. 18. Т. 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 43-48.

24. Han C., Yang M. Stimulating Innovation on Social Product Development: an Analysis of Social Behaviors in Online Innovation Communities. *IEEE Transactions on Engineering Management*. 2020. P. 1–11. <https://doi.org/10.1109/tem.2019.2955073>
25. Yakovleva L., Dubinskiy O., Kotenko Y. Legitimacy on the frontline. Public policy in Ukraine between public good and private interests. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8 N. 3. P. 228-234. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1822>
26. Yakovleva L., Koltsov V., Yakovlev D. Middle class in Ukraine: government or opposition? *Baltic Journal of Economic Studies*, 2023. № 9(3). P. 86-95. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-86-95>
27. Yakovleva L., Tkach O., Batrymenko O., Rudenko S., Tovmash D., Tupytsia O. Improving mechanisms of social partnership in the system of «government- business-civil society» in the context of European integration. *Cuestiones Políticas*. 2023. № 41(79). P. 642-662. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/41124>

Інформаційні ресурси:

1. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН): <http://www.undp.org.ua>;
2. Фонд Демократії Організації Об'єднаних Націй: <http://www.un.org/democracyfund/application-materials>;
3. Глобальний екологічний фонд (GEF): <https://www.thegef.org/>
4. Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП): <http://www.rona.unep.org/>;
5. Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ): <http://www.unicef.org/ukraine>;
6. Світовий банк: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>;
- Міжнародний банк реконструкції та розвитку: <http://web.worldbank.org>;
7. Європейський банк реконструкції та розвитку: <http://www.ebrd.com/>, <http://www.ebrd.com/ukraine.html>;
8. Рада Європи: <http://www.coe.int/uk/web/kyiv>;
9. Представництво Європейського Союзу в Україні: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm;
10. Міжнародний Вишеградський фонд: <http://www.visegradfund.org>;
- Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (CBA): <http://www.cba.org.ua>;
11. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID): <http://ukraine.usaid.gov/ua>;
12. Програма UNITER Агентства США з міжнародного розвитку <http://uniter.org.ua>;
13. Фонд сприяння демократії при Посольстві США в Україні: <http://ukrainian.ukraine.usembassy.gov/uk/media.htm>;
- Корпус Миру США в Україні: <http://ukraine.peacecorps.gov/>;

14. Федеральне міністерство економіки і технологій Німеччини (BMW): <https://www.bmw.de>;
15. Федеральне Міністерство довкілля, охорони природи та ядерної безпеки Німеччини (BMU): <http://www.bmu.de/>;
16. Британський департамент з питань довкілля, продуктів харчування і села (DEFRA): <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-environment-food-rural-affairs>;
17. Фонд «Східна Європа» (ФСЕ): <http://www.eef.org.ua/>;
18. Національний фонд підтримки демократії (NED — National Endowment for Democracy): <http://www.ned.org/>;
19. Фонд Конрада Аденауера: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/>;
20. Фонд імені Фрідріха Еберта (Фонд Еберта): <http://www.fes.kiev.ua>;
21. Фонд Фрідріха Науманна «За свободу» (ФФН): <http://www.ukrajina.fnst.org/>;
22. Фонд цивільних досліджень та розвитку (CRDF Global): <http://www.crdf.org.ua>;
23. Глобальний фонд для жінок: <http://www.globalfundforwomen.org/>;
24. Європейська молодіжна фундація (EYF): <http://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/grants>;
25. Карітас Україна: <http://www.caritas-ua.org/>;
26. Європейський культурний фонд (European Cultural Foundation): <http://www.culturalfoundation.eu/>;
27. Міжнародний альянс з ВІЛ/СНІДу в Україні (Альянс-Україна): www.aidsalliance.org.ua;
28. Міжнародний фонд «Відродження»: www.irf.ua.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Лілія Іванівна Яковлева

СОЦІОЛОГІЯ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ФАНДРАЙЗИНГУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних і самостійних робіт

для підготовки здобувачів вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 054 «Соціологія»

*Електронне видання
в авторській редакції*

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 2.